

บทที่ 4

หลักการเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์

ในบางเหตุการณ์จะไม่สามารถแสดงหรือบอกได้ว่าสิ่งต่างๆที่เราสนใจมีปริมาณ,องค์ประกอบหรือลักษณะต่างๆ เป็นอย่างไร จึงต้องมีการสุ่มหรือเลือกตัวอย่างออกมาจากสิ่งที่เราสนใจ เพื่อนำไปวิเคราะห์หรือทำนายสิ่งที่เราสนใจนั้น ดังนั้น การเก็บตัวอย่างจึงมีความสำคัญอย่างมาก ในทางวิศวกรรม ตัวอย่างที่ดีจะสามารถแสดงหรือเป็นตัวแทนสิ่งที่เราสนใจทั้งหมด

ในงานวิจัยนี้จะแยกพิจารณาการเก็บตัวอย่างออกเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บตัวอย่างอนุภาคที่มีอยู่ในอากาศและการเก็บตัวอย่างน้ำเสียเพื่อการวิเคราะห์ การเก็บตัวอย่างของอนุภาคที่มีอยู่ในอากาศจะทำการเก็บตัวอย่างของอนุภาคที่มากับกระแสแก๊สเสียที่ได้จากการเผาไหม้ก่อนเข้าสู่ระบบ ที่ตำแหน่งท่อทางเข้าของระบบเครื่องเก็บอนุภาค เพื่อนำไปวิเคราะห์หาปริมาณอนุภาคทั้งหมดและการกระจายขนาดของอนุภาคที่จะเข้าสู่ระบบด้วยเครื่องวิเคราะห์การกระจายขนาดอนุภาคที่มีชื่อว่า “Mastersizer” โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการใช้งาน ดังที่ได้แสดงไว้ใน ภาคผนวก จ สำหรับการเก็บตัวอย่างน้ำเสีย จะทำการเก็บตัวอย่างน้ำเสียที่ออกจากระบบเครื่องเก็บอนุภาค ที่ถังรองรับน้ำเสีย เพื่อนำไปวิเคราะห์หาปริมาณอนุภาคทั้งหมดและการกระจายขนาดของอนุภาคที่ถูกดักเก็บได้ด้วยเครื่องวิเคราะห์การกระจายขนาดของอนุภาคเช่นเดียวกันกับที่ใช้วิเคราะห์ในข้างต้น

4.1 การเก็บตัวอย่างน้ำเสียเพื่อการวิเคราะห์

ลักษณะและคุณสมบัติของน้ำเสียจะเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการเก็บตัวอย่างน้ำที่ถูกต้องและเป็นตัวแทนที่แท้จริง ซึ่งผู้ที่จะทำหน้าที่ในการเก็บตัวอย่างน้ำหรือผู้ที่จะวิเคราะห์ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดของระบบบำบัดเป็นอย่างดีเสียก่อนและจะต้องทราบว่า จะเก็บตัวอย่างน้ำนั้นไปเพื่อวิเคราะห์อะไร จะได้ทำการเก็บรักษาตัวอย่างน้ำได้ถูกต้อง ปัจจัยที่ควรพิจารณาในการเก็บตัวอย่างน้ำ คือ อุปกรณ์การเก็บตัวอย่างน้ำ, จุดเก็บ, วิธีเก็บตัวอย่างน้ำ, การเก็บรักษาตัวอย่างน้ำ

4.1.1 อุปกรณ์การเก็บตัวอย่างน้ำ

อุปกรณ์การเก็บตัวอย่างน้ำประกอบด้วย

1. ขวดเก็บตัวอย่างน้ำ มักเป็นชนิดขวดแก้วหรือโพลีเอทิลีน(Polyethylene) ขนาดใหญ่พอที่จะบรรจุน้ำไปเพื่อทำการวิเคราะห์ มีฝาเกลียวปิดมิดชิด ก่อนใช้ควรล้างให้สะอาดก่อนด้วยกรดโครมิก (chromic acid) และล้างด้วยน้ำสะอาดอีก 2-3 ครั้ง แล้วจึงล้างด้วยน้ำกลั่น ในกรณีที่ใช้ขวดแก้วเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อนำมาวิเคราะห์ทางด้านจุลินทรีย์จะต้องทำการอบนึ่ง (Sterilized) เพื่อฆ่าเชื้อโรคเสียก่อน การใช้ภาชนะอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว ควรหลีกเลี่ยงเพราะอาจเกิดปฏิกิริยากับกรดหรือด่างที่มีในตัวอย่งน้ำที่เก็บ ซึ่งทำให้ลักษณะสมบัติของตัวอย่งน้ำนั้นเปลี่ยนแปลงไปได้
2. อุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ประกอบในการเก็บตัวอย่างน้ำ ได้แก่ ภาชนะสำหรับตักตัวอย่างน้ำ, กระบอกตรง, เทอร์โมมิเตอร์, ฉลากสำหรับปิดขวด, สารเคมีที่ใช้ประกอบการเก็บตัวอย่างน้ำ ฯลฯ

4.1.2 จุดเก็บตัวอย่างน้ำ

1. ถ้าเป็นน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ให้เก็บตัวอย่างน้ำจากทุกๆ จุดที่มีการปล่อยน้ำเสียออกมา และ/หรือ ที่จุดรวมของน้ำเสีย ก่อนระบายออกนอกโรงงาน
2. ถ้าเป็นน้ำเสียชุมชน (domestic waste) ให้เก็บจากปลายท่อระบายน้ำโสโครกหรือบ่อตรวจการระบาย (Manhole) หรือจากบ่อสูบ
3. ถ้าเป็นน้ำเสียโรงพยาบาล ให้เก็บจากปลายท่อระบายน้ำโสโครกจากอาคารต่างๆ ในโรงพยาบาล
4. ในการตรวจสอบหาประสิทธิภาพและควบคุมการทำงานของระบบบำบัด ให้เก็บจากจุดต่างๆ ตามขั้นตอนของระบบบำบัด บริเวณที่จะเก็บตัวอย่างน้ำดังกล่าวจะต้องเป็นบริเวณที่ไม่มีการตกตะกอนและน้ำเสียควรผสมรวมตัวเป็นเนื้อเดียวกันได้ดี

4.1.3 วิธีเก็บตัวอย่างน้ำ

การที่จะเก็บตัวอย่างน้ำให้มีลักษณะใกล้เคียงกับลักษณะของน้ำเสียทั้งหมดนั้น จำเป็นต้องเลือกวิธีเก็บตัวอย่างที่เหมาะสม ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ

1. การเก็บแบบจ้วง (Grab or Catch sampling) เป็นการเก็บตัวอย่างน้ำแบบจ้วงเอาเฉยๆแล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าที่ต้องการทราบ ดังนั้นตัวอย่างน้ำที่ได้จากการเก็บแบบนี้ จะเป็นตัวแทนของแหล่งน้ำนั้น เฉพาะเวลาและจุดที่เก็บใดๆเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าแหล่งน้ำนั้นมีคุณภาพที่ค่อนข้างคงที่ ตลอดเวลา ณ จุดต่างๆ ก็อาจกล่าวได้ว่า ตัวอย่างน้ำเพียงตัวอย่างเดียว ก็อาจใช้เป็นตัวแทนของแหล่งน้ำทั้งหมดได้ ตัวอย่างของแหล่งน้ำประเภทนี้ได้แก่ น้ำประปา, น้ำผิวดิน, น้ำบ่อลึก

ถ้าแหล่งน้ำนั้นมีคุณภาพแปรผันตามเวลา การเก็บตัวอย่างแบบนี้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมมาทำการวิเคราะห์จะช่วยให้ทราบถึงขอบเขต ความถี่และช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงได้ ช่วงเวลาในการเก็บตัวอย่างขึ้นอยู่กับความถี่ของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น จึงอาจจะแปรผันได้ตั้งแต่ 5 นาที ถึง 1 ชั่วโมง หรือนานกว่านี้ การเก็บตัวอย่างน้ำแบบนี้มีข้อดีในกรณีที่

ก. น้ำเสียไม่ได้ไหลแบบต่อเนื่อง เช่น ปล่อยทิ้งเป็นครั้งคราวเนื่องจากกระบวนการผลิตเดินเครื่องเป็นช่วงๆ

ข. ต้องการศึกษากการเปลี่ยนแปลงลักษณะของน้ำเสีย ตามกรรมวิธีการผลิต ในกรณีนี้ต้องจ้วงเก็บตัวอย่างหลายตัวอย่าง ณ เวลาต่างๆ มาเทียบกัน

ค. ต้องการหาลักษณะบางอย่างของน้ำเสีย ณ จุดที่เก็บ เนื่องจากค่าเหล่านั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น พีเอช อุณหภูมิ ออกซิเจนละลาย ตะกอนหนักหรือคลอรีนหลงเหลือ

2. การเก็บแบบผสมรวม (Composite sampling) เป็นการเก็บตัวอย่าง ณ จุดเดียวกันที่เวลาต่างๆ โดยแบ่งแต่ละช่วงเวลาของการเก็บให้สม่ำเสมอ ปริมาณของการเก็บขึ้นกับอัตราการไหลของน้ำ แล้วนำมาผสมรวมกันในถังเก็บใบเดียวกัน วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำแบบนี้เหมาะสมกับงานที่ต้องการทราบความเข้มข้นเฉลี่ย เพื่อนำไปคำนวณหาประสิทธิภาพของเครื่องจักรในโรงงานกำจัดน้ำเสียหรือความสามารถที่กำจัดน้ำเสีย การเก็บแบบนี้มีข้อดีตรงที่ ลดจำนวนตัวอย่างน้ำที่ต้องวิเคราะห์ ค่าใช้จ่ายเคมีภัณฑ์และเวลาในการศึกษาได้มาก เพราะไม่ต้องทำการวิเคราะห์แยกแต่ละตัวอย่างเหมือนการเก็บแบบแรกแต่ทำการวิเคราะห์เพียงครั้งเดียวจากตัวอย่างรวม ส่วนข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเก็บตัวอย่างน้ำแบบนี้ คือ การเก็บตัวอย่างน้ำแต่ละครั้งที่ชุดเดียวกันใช้วิธีไม่เหมือนกัน ทำให้ตัวอย่างรวมซึ่งเป็นตัวอย่างเฉลี่ยมีความผิดพลาดได้ การถ่ายตัวอย่างน้ำ ในแต่ละครั้งจากจุดที่เก็บลงในถังเก็บรวม ไม่ละเอียดพอเป็นผลให้การวิเคราะห์ผิดพลาดได้

ช่วงความถี่ของการเก็บตัวอย่างน้ำและจำนวนครั้งของการเก็บขึ้นอยู่กับอัตราการไหลและลักษณะของน้ำเสียต่างๆ ปริมาณตัวอย่างน้ำในการเก็บแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับว่าต้องการเก็บตัวอย่างน้ำไปวิเคราะห์หาอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้เก็บตัวอย่างน้ำให้มีปริมาณมากพอที่จะทำการวิเคราะห์ได้ตามต้องการ ในกรณีแบบเก็บผสมรวม ปริมาณตัวอย่างน้ำควรจะสัมพันธ์กับอัตราการไหลของน้ำด้วย โดยทั่วไปแล้วควรเก็บตัวอย่างน้ำรวมแล้วปริมาณรวมไม่น้อยกว่า 5 ลิตร ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่ต้องใช้ในการวิเคราะห์แต่ละค่าจะแสดงในเชิงวิเคราะห์ซึ่งอยู่หัวข้อถัดไป

4.1.4 การเก็บรักษาตัวอย่างน้ำ

โดยทั่วไปผลการวิเคราะห์จะนำเชื้อถือและเป็นตัวแทนคุณภาพน้ำที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เมื่อต้องการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำทันทีภายหลังการเก็บตัวอย่าง ทั้งนี้เพราะเมื่อทิ้งตัวอย่างไว้นานจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเคมีและชีวภาพได้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวอย่างน้ำแต่ละประเภท วิธีการเก็บรักษาตัวอย่างน้ำและช่วงเวลาที่ยอมให้เก็บ ขึ้นอยู่กับพารามิเตอร์ต่างๆ ที่จะศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตาราง 4.1 การเก็บรักษาตัวอย่างน้ำ⁽¹³⁾

พารามิเตอร์	การเก็บรักษา	ช่วงระยะเวลาที่ยอมให้เก็บ
สภาพกรด-ด่าง	แช่เย็น 4°C	24 ชั่วโมง
สี	แช่เย็น 4°C	6 ชั่วโมง
ปริมาณของแข็ง	แช่เย็น 4°C	7 วัน
ความขุ่น	เก็บในที่มืดและแช่เย็น 4°C	24 ชั่วโมง
คลอไรด์	ไม่จำเป็น	7 วัน

4.1.5 การวิเคราะห์หาปริมาณของแข็งในน้ำทิ้ง

ของแข็งทั้งหมด (Total Solid; TS) หมายถึง สิ่งที่เหลืออยู่ภายหลังจากระเหยน้ำออกจนหมดและอบให้แห้งที่อุณหภูมิ 103 ถึง 105 องศาเซลเซียส ของแข็งทั้งหมดนี้จะแบ่งได้ 2 ชนิด ตามลักษณะการละลาย คือ

1. ของแข็งละลายทั้งหมด (Total Dissolved Solids; TDS) หมายถึง ส่วนของของแข็งที่ละลายได้ในน้ำซึ่งส่วนมากได้แก่ เกลืออนินทรีย์ เช่น NaCl , Na_2CO_3 และสารอินทรีย์บางชนิด เช่น น้ำตาล

2. ของแข็งไม่ละลายน้ำ (Insoluble Solids) หมายถึง ส่วนของของแข็งที่ไม่ละลายในน้ำ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ตามขนาดของชิ้นส่วนที่ไม่ละลาย คือ

2.1 ของแข็งแขวนลอย (Suspended Solids; SS) หมายถึง ส่วนที่ไม่ละลายในน้ำแต่มีขนาดเล็กพอที่จะแขวนลอยอยู่ในน้ำได้ หาได้โดยการกรองตัวอย่างน้ำด้วยกระดาษกรองชนิดพิเศษ เรียกว่า Glass fibre paper (Whatman GF/C) แล้วนำไปอบให้แห้งที่อุณหภูมิ 103 ถึง 105 องศาเซลเซียส ชั่งน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นบนแผ่นกรอง

2.2 ตะกอนหนัก (Settleable Solid) หมายถึงตะกอนใหญ่และหนัก สามารถตกลงมารวมกันยังส่วนล่างได้ หาได้โดยการนำตัวอย่างน้ำมาใส่ในภาชนะพิเศษ เรียกว่า Imhoff cone ขนาด 1 ลิตร ตั้งทิ้งไว้ประมาณ 45-60 นาที อ่านปริมาตรของตะกอนจากสเกลบน Imhoff cone ค่าที่อ่านได้คือ Settleable Solid มีหน่วยเป็น มิลลิเมตรต่อลิตร

การวิเคราะห์ค่าของแข็ง(Solids) มีความสำคัญดังนี้

ก) ปริมาณของแข็งทั้งหมด (TS) แสดงถึง ปริมาณสิ่งเจือปนหรืออนุภาคทั้งหมดในน้ำว่ามีมากน้อยเพียงไร

ข) ปริมาณของแข็งแขวนลอย (SS) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมคุณภาพของแหล่งน้ำธรรมชาติ เนื่องจากสารแขวนลอยนี้จะเป็นตัวกั้นแสงแดดที่ส่องลงมาในน้ำ เป็นผลให้การสังเคราะห์แสงของพืชในน้ำลดลงซึ่งจะเป็นการลดออกซิเจนในน้ำลงได้ทางหนึ่ง

ค) ปริมาณตะกอนหนัก มีความสำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบระบบกำจัดน้ำเสียว่าจำเป็นต้องใช้ถังตกตะกอนหรือไม่ และเพื่อหาขนาดของเครื่องสูบน้ำตะกอน (Sludge pumps)

4.1.5.1 วิธีวิเคราะห์หาตะกอนหนัก

ตะกอนหนัก หมายถึง ปริมาณตะกอนที่จมตัวได้เมื่อตั้งตัวอย่างน้ำทิ้งไว้นิ่งๆ ในเวลา 1 ชม. มีหน่วยเป็น ลบ.ซม./ลิตร/ชั่วโมง

เครื่องมือและอุปกรณ์ (ดังแสดงใน ภาคผนวก ญ)

กรวยอิมฮอฟฟ์ (Imhoff cone) หรือกระบอกตวง ความจุ 1 ลิตร

วิธีวิเคราะห์

1. เทตัวอย่างน้ำที่เขย่าจนเข้ากันดีแล้วลงในกรวยอิมฮอฟฟ์หรือกระบอกตวงจนกระทั่งได้ปริมาตรเป็น 1,000 ลบ.ซม.
2. ปล่อยให้สารที่หนักมตัวลงเป็นเวลา 45 นาที ใช้แท่งแก้วค้อยๆ กวนข้างๆ กรวย เพื่อให้สารต่างๆ จมตัวได้ถึงก้นให้หมด
3. ตั้งทิ้งไว้อีก 15 นาที (รวมทั้งหมดเป็น 60 นาที) จึงอ่านปริมาตรของสารที่จมตัวได้เป็น ลบ.ซม. ค่าตกตะกอนหนักจะมีหน่วยเป็น ลบ.ซม./ลิตร/ชั่วโมง

4.1.5.2 วิธีวิเคราะห์หาปริมาณของแข็งแขวนลอย

ของแข็งแขวนลอย (SS) หมายถึง ปริมาณของแข็งแขวนลอยที่สามารถกรองได้ด้วยกระดาษกรองใยแก้ว (Whatman GF/C) มีหน่วยเป็น มิลลิกรัม/ลิตร

เครื่องมือและอุปกรณ์ (ดังแสดงใน ภาคผนวก ก)

1. กระดาษกรองใยแก้ว GF/C เส้นผ่านศูนย์กลาง 4.7 ซม.
2. กรวยบุคเนออร์ ความจุ 100 ลบ.ซม.
3. เครื่องดูดอากาศ
4. เตาอบแห้ง
5. โถทำแห้ง
6. เครื่องชั่งละเอียด

วิธีวิเคราะห์

1. อบกระดาษกรองให้แห้งที่อุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียส นาน 1 ชั่วโมง ทิ้งไว้ให้เย็นในโถทำแห้งแล้วชั่งน้ำหนักกระดาษกรอง
2. ทำซ้ำในข้อ 1 จนชั่งน้ำหนักกระดาษกรองได้ค่าคงที่หรือน้ำหนักเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าร้อยละ 4 สมมติว่าเป็น A มิลลิกรัม
3. เลือกปริมาตรตัวอย่างน้ำ ซึ่งจะให้ค่าของแข็งซึ่งได้โดยประมาณอย่างน้อยที่สุด 2.5 มก. (เพิ่มจากน้ำหนักของกระดาษกรอง)
4. วางกระดาษกรองลงในกรวยบุคเนออร์ ซึ่งต่อเข้ากับเครื่องดูดอากาศ
5. ใช้น้ำกลั่นฉีดกระดาษกรองให้เปียกและให้ถูกดูดติดแน่นกับกรวยบุคเนออร์

6. กรองตัวอย่างน้ำตามปริมาตรที่ต้องการ โดยอาศัยแรงดูดช่วย
7. ในน้ำกลั่นฉีดล้างของแข็งที่ติดอยู่ข้างกรวยจนหมดและรองจนกว่าจะแห้ง
8. ปิดเครื่องดูดอากาศ ใช้ปากคีบคีบกระดาษกรองใส่ภาชนะทนไฟ เช่น จานเพาะเชื้อ (Petri dish) ด้วยอะลูมิเนียมหรือกระจกนาฬิกา
9. นำไปอบในตู้อบแห้งที่อุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียส จนกว่าจะแห้ง ใช้เวลา 1 ชั่วโมง
10. ทิ้งให้เย็นเท่าอุณหภูมิห้องในโถทำแห้ง แล้วชั่งน้ำหนักกระดาษกรองใหม่
11. ทำซ้ำในข้อ 9, 10 จนชั่งน้ำหนักกระดาษกรองได้ค่าคงที่หรือน้ำหนักเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าร้อยละ 4 สมมติว่าเป็น B มิลลิกรัม

การคำนวณ

$$SS \text{ (มิลลิกรัม/ลิตร)} = \left[\text{น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นของกระดาษกรอง(B-A)} \times 1,000 \right] / \text{ปริมาตรตัวอย่างน้ำ(ลิตร)}$$

4.1.5.3 วิธีวิเคราะห์หาปริมาณของแข็งละลายทั้งหมด

ของแข็งละลายทั้งหมด (TDS) หมายถึง ของแข็งที่ละลายน้ำได้และสามารถไหลผ่านกระดาษกรองใยแก้ว นำตัวอย่างของน้ำที่ผ่านกระดาษกรองใยแก้วไประเหยน้ำออกให้หมด จะได้ปริมาณของแข็งละลายได้ มีหน่วยเป็น มิลลิกรัม/ลิตร

เครื่องมือและอุปกรณ์ (ดังแสดงใน ภาคผนวก ญ)

1. จานระเหย (Evaporating dish)
2. เครื่องอังน้ำ (Water bath or steam bath)
3. เตาอบแห้ง
4. โถทำแห้ง
5. เครื่องชั่งละเอียด

วิธีวิเคราะห์

1. กรองของแข็งที่สามารถกรองได้ออกทิ้ง หรือใช้น้ำส่วนที่ได้จากการกรอง (filtrate) ที่เหลือจากการหาปริมาณของแข็งแขวนลอย

2. ชั่งงานระเหยที่นำไปอบที่อุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียส นาน 1 ชั่วโมงและปล่อยให้เย็นลงในโถทำแห้งมาแล้ว จนได้น้ำหนักคงที่ สมมติเป็น A มิลลิกรัม
3. ตวงน้ำส่วนที่ได้จากการกรอง 50 ลบ.ซม. (ปริมาตรของตัวอย่างน้ำขึ้นอยู่กับขนาดของงานระเหย) ใส่ในงานระเหย
4. นำไปตั้งบนเครื่องอังน้ำให้น้ำระเหยจนแห้ง
5. นำงานระเหยที่แห้งไปเข้าเตาอบแห้งที่อุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียส อบจนแห้ง นาน 1 ชั่วโมง
6. ปล่อยให้เย็นในโถทำแห้งจนถึงอุณหภูมิห้อง
7. ชั่งงานระเหยทันทีที่เย็นเท่าอุณหภูมิห้อง
8. ทำซ้ำใน ข้อ 5 ถึง 7 อีกครั้ง จนชั่งงานระเหยได้น้ำหนักคงที่หรือน้ำหนักเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าร้อยละ 4 สมมติว่าเป็น B มิลลิกรัม

การคำนวณ

$$\text{TDS (มิลลิกรัม/ลิตร)} = \left[\frac{\text{น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นของงานระเหย(B-A)} \times 1,000}{\text{ปริมาตรตัวอย่างน้ำ(ลิตร)}} \right]$$

4.1.5.4 วิธีวิเคราะห์หาปริมาณของแข็งทั้งหมด

ของแข็งทั้งหมด(TS) หมายถึง ปริมาณของแข็งที่เหลืออยู่ในภาชนะภายหลังจากระเหยน้ำออกจากตัวอย่างน้ำจนหมด แล้วนำไปอบที่อุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียส จนน้ำหนักคงที่ ปล่อยให้เย็นในโถทำแห้งแล้วชั่งน้ำหนักของของแข็งในภาชนะนั้นๆ มีหน่วยเป็น มิลลิกรัม/ ลิตร

เครื่องมือและอุปกรณ์

เช่นเดียวกับหัวข้อ 4.1.5.3

วิธีวิเคราะห์

1. การเตรียมงานระเหย โดยงานที่ใช้จะต้องสะอาดและนำไปอบที่อุณหภูมิประมาณ 103-105 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 1 ชั่วโมง ทิ้งให้เย็นในโถทำแห้งแล้วชั่งน้ำหนัก สมมติเป็น A มิลลิกรัม
2. เลือกใช้ปริมาตรตัวอย่างน้ำให้เหมาะสมโดยปกติใช้ 50 หรือ 100 ลบ.ซม.
3. ค่อยๆ รินตัวอย่างน้ำที่เขย่าให้เข้ากันดีแล้วลงในถ้วยระเหยที่ตั้งบนเครื่องอังน้ำ เมื่อให้น้ำระเหยออกหมดแล้ว ให้ทำข้อ 4 ต่อ

4. ให้นำงานระเหยไปอบที่เตาอบแห้งที่อุณหภูมิ 103-105 องศาเซลเซียส นาน 1 ชั่วโมง แล้วปล่อยให้เย็นในโถทำแห้ง
5. ชั่งงานระเหยทันทีที่เย็นลงเท่าอุณหภูมิห้อง
6. ทำซ้ำในข้อ 4, 5 จนชั่งน้ำหนักงานระเหยได้ค่าคงที่หรือน้ำหนักเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าร้อยละ 4 สมมติเป็น B มิลลิกรัม (น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นคือน้ำหนักของปริมาณสารทั้งหมดหรือ TS)

การคำนวณ

$$TS \text{ (มิลลิกรัม/ลิตร)} = [\text{น้ำหนักที่เพิ่มขึ้นของงานระเหย(B-A) x 1,000}] / \text{ปริมาตรตัวอย่างน้ำ (ลิตร)}$$

$$\text{หรือ } TS \text{ (มิลลิกรัม/ลิตร)} = TDS \text{ (มิลลิกรัม/ลิตร)} + SS \text{ (มิลลิกรัม/ลิตร)}$$

4.2 การเก็บตัวอย่างอนุภาคที่มีอยู่ในอากาศ

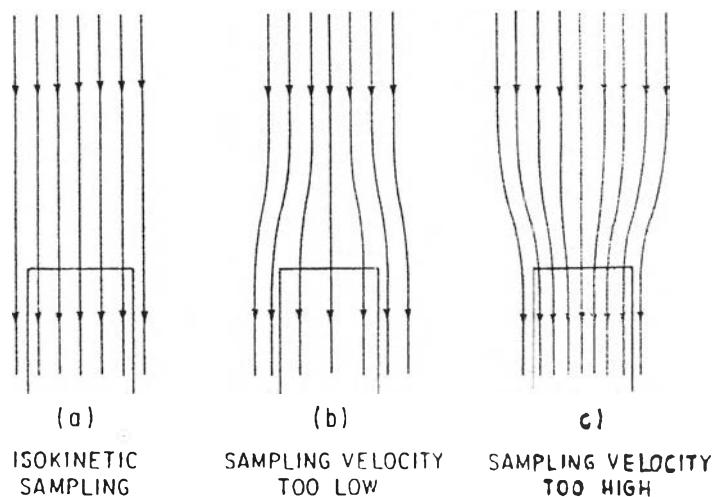
ตัวอย่างของแก๊สเสีย ที่จะเป็นตัวแทนของแก๊สเสียทั้งหมดได้จะมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับแก๊สเสียทั้งหมดและต้องมีคุณสมบัติหรือองค์ประกอบใกล้เคียงกันนั้น การเก็บหรือชักตัวอย่างอนุภาคจากกระแสการไหลของแก๊สเสียจึงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมากเพื่อที่จะได้ตัวอย่างที่มีปริมาณและความเข้มข้นของอนุภาคใกล้เคียงกับความเข้มข้นของอนุภาคจริงๆที่มีอยู่ในแก๊สเสีย นั้น การเก็บตัวอย่างอนุภาคจากกระแสแก๊สเพื่อที่จะให้ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของแก๊สเสียทั้งหมดได้นี้จะต้องเป็นการเก็บตัวอย่างแบบความเร็วเท่า (Isokinetic Sampling) กล่าวคือ ความเร็วของแก๊สเสียในท่อชักตัวอย่างที่วางตัวในแนวเดียวกันกับปล่อง (sampling velocity; U) จะต้องเท่ากับความเร็วของแก๊สเสียในปล่องที่ไหลผ่านรอบๆ ท่อชักตัวอย่าง (stack velocity; U_0) นั่นคือ

$$U = U_0 \quad (4.1)$$

พิจารณารูปที่ 4.1(ก) ความเร็วของแก๊สในท่อชักตัวอย่างมีค่าเท่ากับความเร็วในปล่อง เป็นผลให้เส้นสายธารการไหล (stream line) มีรูปแบบที่ไม่เปลี่ยนไป เป็นผลให้การชักตัวอย่างเป็นแบบ Isokinetic จะได้ตัวอย่างของแก๊สมีความเข้มข้นของอนุภาค (particulate concentration) ใกล้เคียงหรือเท่ากับความเข้มข้นของอนุภาคทั้งหมดในปล่อง

พิจารณารูปที่ 4.1(ข) ความเร็วของแก๊สในท่อชักตัวอย่างมีค่าน้อยกว่าความเร็วของแก๊สในปล่อง ในกรณีนี้เส้นสายธารการไหลจะเปลี่ยนไปในลักษณะที่ไหลเข้าท่อชักตัวอย่างน้อยเป็นผลให้ปริมาณของแก๊สเสียที่ไหลเข้าท่อชักตัวอย่างมีค่าน้อยแต่อนุภาคจะเข้ามาในท่อชักตัวอย่างนี้มากกว่า ทำให้ตัวอย่างที่ได้มีความเข้มข้นของอนุภาคที่เก็บได้มากกว่าความเข้มข้นจริง ตัวอย่างนี้จึงไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนของระบบที่เราสนใจ

พิจารณารูปที่ 4.1(ค) ความเร็วของแก๊สในท่อชักตัวอย่างมีค่ามากกว่าความเร็วของแก๊สในปล่อง ในกรณีนี้เส้นสายธารการไหลจะเปลี่ยนไปในลักษณะที่ไหลเข้าท่อชักตัวอย่างมากกว่า เป็นผลให้ ตัวอย่างที่เก็บได้มีความเข้มข้นของอนุภาคน้อยกว่าความเข้มข้นจริง ตัวอย่างที่ได้จึงไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนของระบบ

รูปที่ 4.1 แสดงลักษณะการไหลของกระแสแก๊สที่เข้าท่อชักตัวอย่าง

Watson⁽¹⁵⁾ ได้พัฒนาสมการกึ่งเอมไพริคัล (semiempirical) เพื่อที่จะใช้อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นไว้ ดังนี้

$$\frac{C_i}{C_{o_i}} = \frac{U_o}{U} \left\{ 1 + f(p) \left[\left(\frac{U}{U_o} \right)^{1/2} - 1 \right] \right\}^2 \quad (4.2)$$

เมื่อ

C_i = ความเข้มข้นของอนุภาคที่เก็บตัวอย่างได้ (Indicated particulate concentration);
kg.particle/m³.gas

C_{o_i} = ความเข้มข้นจริงของอนุภาคในปล่อง (True particulate concentration);
kg.particle/m³.gas

U_o = ความเร็วเฉลี่ยของแก๊สในปล่อง; m/s

U = ความเร็วเฉลี่ยของแก๊สในท่อชักตัวอย่าง; m/s

D = เส้นผ่านศูนย์กลางกลางของท่อชักตัวอย่าง; m

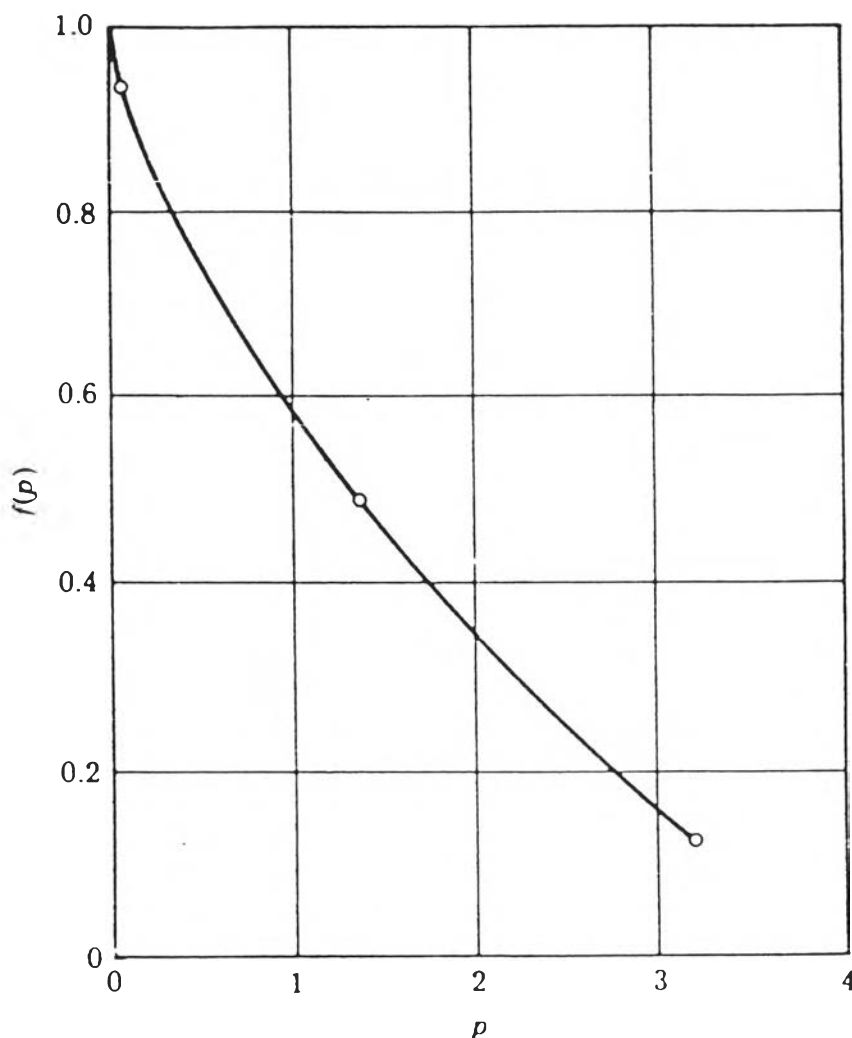
d_p = เส้นผ่านศูนย์กลางกลางของอนุภาค; m

ρ_p = ความหนาแน่นของอนุภาค; kg/m³

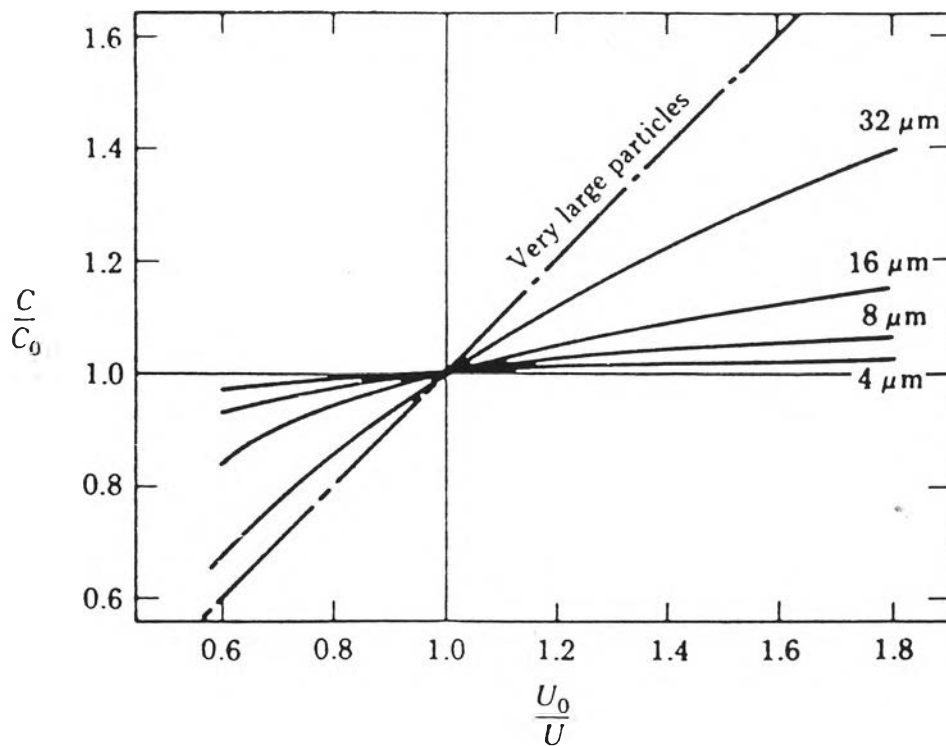
μ = ความหนืดของแก๊ส; kg/m.s

$$P = \frac{d_p^2 \rho_p U_o}{18 \mu D}; \text{ ไม่มีหน่วย} \quad (4.3)$$

ค่าของ $f(p)$ แสดงได้ด้วยกราฟ ดังรูปที่ 4.2 ส่วนในรูปที่ 4.3 จะเป็นกราฟที่แสดงผลของการเก็บตัวอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ จากการคำนวณด้วยสมการที่ (4.2) เมื่อพิจารณาจากกราฟจะพบว่าความผิดพลาดที่เกิดจากกระบวนการ Non-isokinetic จะมีค่ามากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อขนาดของอนุภาคมีค่าเพิ่มขึ้น

รูปที่ 4.2 แสดงกราฟระหว่าง $f(p)$ กับ p สำหรับใช้ในสมการที่ (4.2)⁽¹⁵⁾

รูปที่ 4.3 กราฟแสดงผลของการเก็บตัวอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยคำนวณจากสมการที่ (4.2) สำหรับอนุภาคที่มีความหนาแน่น 1 g/cm^3 ⁽¹⁵⁾